

Стратегія впровадження альтернативної енергетики для розвитку циркуляційної економіки України

Світові тенденції у сфері енергетики швидко змінюються через зростання усвідомлення та прийняття заходів для зменшення викидів парникових газів та залежності від вугільних та нафтових ресурсів. У цьому контексті перехід до використання альтернативних джерел енергії стає не лише необхідністю, а й стратегічним кроком для забезпечення сталого розвитку.

Впровадження альтернативних джерел енергії стимулює інвестиції та інновації у секторі, що призводить до створення нових робочих місць, збільшення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. Крім того, розвиток відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) дозволяє зменшити викиди парникових газів та інших шкідливих речовин, сприяючи покращенню стану навколишнього середовища та здоров'я населення.

Варто звернути увагу на досвід країн ЄС у стратегіях розвитку альтернативної енергетики. Лідерами у сфері виробництва енергії з альтернативних джерел є Німеччина, Австрія, Данія, Швеція. З відновлюваних джерел перше місце по виробництву електроенергії займає гідроенергія (57,7% всіх ВДЕ), на другому і третьому місцях знаходяться вітроенергія (20,9%) і біомаса (19%) [1].

Також у ЄС використовують так звані «зелені» тарифи — механізми фінансового стимулювання, спрямовані на збільшення використання ВДЕ у виробництві електроенергії. Згідно з дослідженнями [2], такий інструмент політики є ефективним у збільшенні обсягів виробництва електроенергії з ВДЕ. За допомогою зелених тарифів держави-члени ЄС створюють сприятливі умови для інвестування у розвиток технологій ВДЕ.

Україна має значний потенціал у використанні альтернативних джерел енергії, що оцінюється приблизно в 63 млн тонн умовного палива щорічно. Наразі лише близько 3% енергії виробляється з альтернативних джерел. Однак згідно з українською енергетичною стратегією до 2030 року планується збільшити цей показник до 20%.

Державна стратегія повинна спрямовуватися на підтримку ініціатив приватних суб'єктів ринку та розвиток децентралізованої відновлюваної енергетики. Зокрема, це означає стимулювання встановлення фотоелектричних систем та сонячних колекторів на дахах житлових будинків та інших споживачів енергії. Потенціал таких заходів оцінюється на рівні близько 5% загального споживання електроенергії населенням.

Відповідно до Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» основними заходами з реалізації стратегічних цілей у секторі ВДЕ є:

– проведення стабільної та прогнозованої політики щодо стимулюван-

- ня будівництва СЕС та ВЕС;
- проведення міжнародних комунікаційних кампаній для заохочення входу на ринок ВДЕ України міжнародних стратегічних та фінансових інвесторів;
 - будівництво та введення 5 ГВт потужностей ВДЕ (окрім ГЕС великої потужності);
 - збільшення використання біомаси у генерації електро- та теплоенергії шляхом стимулювання використання біомаси як палива на підприємствах, де біомаса є залишковим продуктом, інформування про можливості використання біомаси як палива в індивідуальному теплопостачанні, сприяння створенню конкурентних ринків біомаси [5].

Проте існує потужна проблема, з якою стикнулась Україна на шляху до циркуляційної економіки, — заборгованість за «зеленим» тарифом, яка виникла внаслідок неповної оплати протягом кількох останніх років.

Проблема вчасних виплат за електроенергію, яку виробляють з відновлювальних джерел, для України не нова. Проте з початком великої війни вона суттєво погіршилась. За законом «зелений» тариф діятиме в Україні до 2030 року, проте інвестори вже зараз почали від нього відмовлятися. Головна причина — хронічні борги держави перед виробниками.

У травні 2023 р. борг державного «Гарантованого покупця» перед виробниками відновлювальної електроенергії за зеленим тарифом сягнув 18,6 млрд грн, за даними червневого звіту про фінансову стабільність Нацбанку. Протягом 2022–2023 років розрахунки «Гарпока» за зеленою генерацією — на рівні 54–55 %, згідно даних держкомпанії [4, 5].

Отже, питання збереження енергії є неоціненно важливим наразі. Тенденції ЄС у сфері енергетики є динамічними та інноваційними, багато європейських країн демонструють відмінні результати у використанні ВДЕ, що стимулює інші країни до запозичення позитивного досвіду.

Україна має великий потенціал у даній галузі. Однак проблема заборгованості за «зеленим» тарифом стає серйозною перешкодою на шляху до альтернативної енергетики. Країні потрібен системний підхід для вирішення питання, сучасний розвиток ВДЕ потребує змін у системі підтримки з боку держави.

Список використаних джерел

1. Гелетуха Г. Г., Желізна Т. А., Дроздова О. І. Аналіз механізмів стимулювання розвитку «зеленої» електроенергетики у Європейському Союзі // Пром. тепло-техніка. — 2011. — Т. 33, № 5.
2. Renewables 2010. Global Status Report. REN 21 [Електронний ресурс]. https://www.ren21.net/Portals/0/documents/activities/gsr/REN21_GSR_2010_full_revised%20Sept2010.pdf
3. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентноспроможність»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#n2> (дата звернення 03.12.2020).

4. *Чайка О.* Кінець епохи. Виробники відновлюваної енергії відмовляються від скандального зеленого тарифу. Чому він більше не працює. Forbes Україна. [Електронний ресурс]. <https://forbes.ua/company/kinets-epokhi-virobniki-vidnovlyuvanoi-energii-vidmovlyayutsya-vid-skandalnogo-zelenogo-tarifu-chomu-vin-bilshe-ne-pratsyue-12072023-14741>
5. *Кононенко Л. В.* Глобальна циркулярна економіка як засіб побудови нового екологічно стійкого суспільства // Світ фінансів. — 2016. — Вип. 4 (49). — С. 148–155.